

Vier historische perenrassen teruggevonden

Veel oude fruitrassen zijn vrijwel verdwenen. Gelukkig kunnen perenbomen veel ouder worden dan appel- en pruimenbomen, maar ook perenbomen hebben niet het eeuwige leven. Wij – de Vrienden van het Oude Fruit – komen nog regelmatig een oude perenboom tegen waarvan de eigenaar het ras niet kent. Als we er niet uit komen, nemen we er later enthout af om proberen het ras op naam te stellen, als de opgeënte boom gaat dragen. Zo blijken bomen van eerder gevonden onbekende rassen die na jaren zijn gaan dragen soms heel bijzonder te zijn, zoals Chassery, Éléonore Bouvier en Orange Musquée.

Een buurtgenoot van Jan Woltema kwam met een aantal peertjes uit haar collectieboomgaard waarvan het enthout ooit uit Frankrijk was gekomen. Dit blijkt volgens ons de Bergamotte d'Oré te zijn. In dit artikel worden deze vier bijzondere rassen beschreven.

Bergamotte d'Oré

De ingebrachte bergamotte is uiterlijk identiek aan de afbeelding van Bergamotte Doree in de "Pomologia" van Johann Hermann Knoop (1758). Daarin staat een summier beschrijving. Andere beschrijvingen - bij Serrurier, Uilkens en in de Duitse en Franse literatuur - herhalen in grote lijnen de beschrijving van Knoop. Meer gedetailleerde beschrijvingen hebben we niet kunnen vinden, maar er lijkt geen enkele andere platte bergamotte te zijn die zo sterk beroest is. Alleen de Bergamotte de Stryker en de Bergamotte Crassane lijken er wat op, maar die zijn hoger en minder beroest. Knoop beschrijft de peer als volgt:

Bergamotte Doree. Is een tamelyk grote Peer, van gedaante plat-rond, gelyk

andere Bergamotten, 't Oog is vry gezonken, gelyk ook de Steel, die lang en dun is; haar Schil is Ruw, onaanzienlyk, van een bruin-grysagtige Koleur, en veeltijds met zwarte vlekken min of meer gevlekt, het Vleesch is zeer bros, zappig, en wat musquerend, maar anders niet zeer verheven van smaak.

Het "Fruitkundig Woordenboek" uitgegeven door J.F. Serrurier in 1836 meldt:

Zij heeft de gewone grote bloem (kelk) en steel zijn beiden gezonken; de schil is ruig, bruinachtig geel en grauw; somtijds krijgt zij ook zwarte vlakken. Wanneer zij volkomen rijp is, schijnt de goudgele kleur door de ruige schil heen. Het vlees is mals, brokkelig en vrij muskusachtig; het sap is niet menigvuldig maar zeer zoet. Zij wordt in 't laatst van september rijp, en kan niet lang duren. Op het juiste tijdstip ge-

ten wordende, is zij aangenaam van smaak, maar wordt vervolgens weldra melig.

In het "Fruitkundig Woordenboek" heet ze Goud Bergamot of Bergamotte d'Oré d'Automne. Vanwege de muskusachtige smaak heeft de peer als synoniem ook Bergamotte Musquée, andere synoniemen zijn Vergoldete Bergamotte, Golden Bergamotte, Herbst Gold Bergamotte.

Bergamotte d'Oré bij Knoop.

Teruggevonden Bergamotte d'Oré. Foto Jan Veel.

Chassery bij Knoop.

Chassery

Synoniemen bij Knoop zijn L'Échassery, Bezy (of Besi) de Chassery, Besy de Landry, Besy d'Hery-Landry, Verde Longue d'Hyver en Jagdbirne.

In een tuin in Pieterburen hebben een paar leden van de Vrienden van het Oude Fruit ooit een toen onbekende peer gevonden en er later enthout van gehaald. De opgeënte boom heeft dit jaar voor het eerst gedragen. De gevonden peer lijkt sterk op twee eivormige peren die

al in 1758 door Knoop zijn beschreven: Ambrette (Ambrotte bij Knoop) en Chassery. Ambrette is erg roestig en Chassery vrijwel niet. Als we naar de beschrijvingen kijken, blijkt het de laatste te zijn, een oude peer van Franse oorsprong. Knoop schrijft het volgende:

Chassery. Is een middelmatig groote Peer; van gedaante volkomen Eyrond; het Oog, dat klein is en de Steel die vrij lang is, zyn niets gezonken; haar Schil is iets ruw en dik, van Koleur, ryp zynde, groenagtig-geel, en met bruine grove stippen gestipt en gevlekt; haar Vleesch is zagt, smeltend, zappig, en van een zeer geurige verhevene smaak, als ze in een goede droge Grond, en goede Standplaats gegroeit is, maar in vogte styve Gronden deugt ze zelden veel, want dan is ze doorgaans laf van smaak en klein; ze aart zo wel op Stam als aan 't Espalier, maar aan deze valt ze ongelyk beter.

Inderdaad smaakt deze peer bijzonder goed, zoals we in november al konden proeven.

Serrurier noemt haar in deel 2 van het Fruitkundig Woordenboek Jagtpeer (in het Duits: Jagdbirne) en schrijft onder andere "dat de kelk zeer borstelachtig is en het klokhuis dat van onderen en van boven

spits is, steenen om zich heen heeft. Het vleesch is wit, en boterachtig, vol sap, aangenaam en geurig van smaak."

Echassery wordt in de Duitse literatuur ook wel Jagdbirne genoemd. Een uitgebreide beschrijving onder deze naam vinden we in het "Illustriertes Handbuch der Obstkunde", red. Ed. Lucas, deel 2 Birnen. Ze moet overigens niet verward worden met de Grüne Jagdbirne, een mostpeer die er uiterlijk vrijwel identiek aan is, maar die een synoniem is van de Metzter Bratbirne.

Leroy noemt de peer Besi de l'Échasserie in zijn "Dictionnaire de Pomologie" en beschrijft de vrucht eveneens uitgebreid. Hij onderscheidt twee types, een meer eivormige en een iets meer ovale peer, die iets toegespitst is naar de lange steel. De gedetailleerde beschrijvingen en afbeeldingen in de Duitse en Franse literatuur sterken ons in onze conclusie dat het om de Chassery gaat. Ook wordt vermeld dat de vruchten bij elkaar hangen en dat het ras minder geschikt is om op een kweek onderstam te zetten.

**Teruggevonden Chassery.
Foto Jan Veel.**

Orange Musqué bij Knoop.

Teruggevonden Orange Musqué uit Pasop.

Orange Musqué

In de buurtschap Pasop bij Leek (Groningen) heeft Jan Woltema vele jaren geleden een stokoude zomerpeer aangetroffen en er enthout van afgenomen. Hij heeft een boompje ervan opgeënt, dat afgelopen zomer rijk heeft gedragen. De eerste peertjes rijpten in de eerste helft van augustus en ze kleurden van groen naar geel. Er zaten voldoende vruchten aan om ze te determineren. De peertjes hebben de ronde bergamottevorm en, zoals in de beschrijving staat, sommige waren rond en andere hadden een kleine verheffing naar de steel, zoals ook Knoop die afbeeldt. Het kelkje is klein, half open tot open met spitse blaadjes, iets verdiept met soms kleine ribjes. De middellange, wat gebogen steel staat iets verdiept en meer of minder ingestoken tussen kleine bultjes. De schil heeft veel puntjes en soms een paar roestvlekjes. En het meest kenmerkende: het witte knappende vruchtvlies heeft een lekker muskusaroma.

De peertjes lijken sprekend op Orange Musqué, afgebeeld door Knoop bij de zomerperen en zijn beschrijving is ook van toepassing. Maar Knoop is - zoals altijd - erg summier in zijn beschrijvingen. Lees zelf:

Orange musquée. Is een matig grote Peer, van Gedaante meest rond, weinig of veeltids niets langwerpig, 't Oog is bijna niet gezonken, en de Steel kort en krom; haar Schil is iets ruw, van Kolor, ryp zynde, geelagtig-groen, en

aan de Zons-zyde veel bruin-rosagtig bloesend, ook veeltids met veel zwarte of zwart-bruine vlekjes hier en daar gevlekt; haar Vleesch is bros, zappig en van een sterk musquerende, tamelyk aangename Smaak.

Er is nogal wat verwarring over de naam Orange Musqué vanwege de vele synoniemen, waarvan sommige synoniemen van andere peren zijn. Knoop noemt als synoniemen Orange Musqué d'Été, Orange Commune, Petite Orange, Orange Ronde, Orange Grise, Ordinaris Oranje-Peer en Orange Verde. Maar twee andere zomerperen die door hem zijn beschreven, hebben ook namen als Orange Verde en Orange Rouge. Deze twee zijn spitsier, hebben een kortere steel en meer kleur, zodat het andere zijn dan onze Orange Musqué.

Leroy vergist zich met zijn beschrijving van de Poire Orange Musqué. Hij identificeert deze met de Orange Verde van Knoop en hij beschrijft deze laatste, een ras dat later rijpt en meer spits is. Hij vermeldt allerlei synoniemen, waarvan sommige ook bij andere rassen gebruikt zijn. Wel wijst hij erop dat synoniemen soms kleurverschillen aanduiden en dat dit leidt tot een Babylonische spraakverwarring en dat de kleurverschillen kunnen worden veroorzaakt door de aard van de bodem of door de belichting. Dit lijkt ook het geval bij de door ons gevonden Orange Musqué.

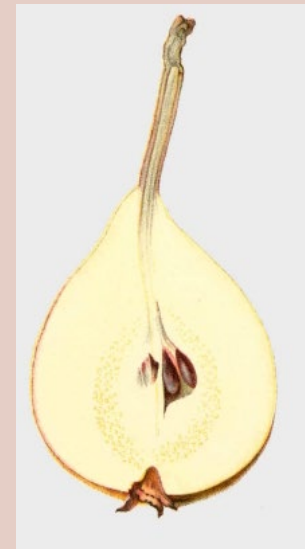
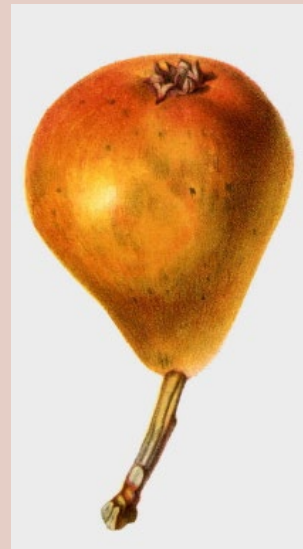
Vanwege de verwarring over de naam en de synoniemen was het een hele puzzel om dit ras te determineren. Meer zekerheid kregen we door de uitgebreide beschrijving van de Müskirte Pomeranzenbirn in het "Illustrirtes Handbuch der Obstkunde", deel 2 Birnen, pagina 49, nr 13, waarin Knoop's Orange Musqué als synoniem wordt vermeld.

Hoe dan ook, ondanks het feit dat de steeltjes van onze afgebeelde vruchten wat langer zijn dan die op de afbeelding van Knoop, zijn we ervan overtuigd dat we de Orange Musqué hebben teruggevonden. Mogelijk zijn onze vruchten wat klein, waardoor de steeltjes relatief langer lijken.

Eléonie Bouvier of Léonie Bouvier

Lang geleden trof Jan Woltema een oude peer aan die hij niet herkende en daar heeft hij enthout van afgenomen. Deze boom droeg nu niet alleen voor het eerst, maar ook heel overvloedig. Uit diens eigen ervaring is gebleken dat het ras niet op kwee veredeld kan worden, wat in "De Nederlandsche Boomgaard" wordt vermeld.

De bronnen over de oorsprong van deze peer verschillen. Ze zou in het begin van de 19e eeuw door Narcisse Bouvier, huisarts te Jodoigne (Wallonië) gewonnen zijn en vernoemd naar zijn dochter Leonie (zij wordt in Franse literatuur Eléonie genoemd). In een andere bron staat dat advocaat Simon Bouvier de vin-

Ingebrachte Éléonie Bouvier.
Foto Jan Veel.

Éléonie Bouvier in De Nederlandsche Boomgaard

der zou zijn en in weer een andere bron dat diens broer, notaris Anton Bouvier, deze peer uit zaad heeft gewonnen. Beiden waren als amateur fruitkwekers succesvol. Anton Bouvier vond de peren Triomphe de Jodoigne en Bourgemestre Bouvie. Simon Bouvier zaaide prachtige soorten als Beurré Curtet, Capucine Van Mons en Emile Bivort. Het blijkt een peer te zijn met een heel kenmerkend uiterlijk waardoor ze niet met een andere soort te verwisselen is. Ze is als Éléonie Bouvier in "De Nederlandsche Boomgaard" van 1868 afgebeeld en als volgt uitgebreid beschreven:

De vruchten zijn van de derde of vierde grootte (middelgroot, JV). Grotere exemplaren zijn veranderlijk en meer bultig dan de afgebeelde. Sommige vruchten zijn zonder rood en dan geheel lederkleurig, met dun, kaneelkleurig roest bedekt, vooral om den kelk en den steel. De kelk is open en heeft lange, spitse en soms over de vrucht liggende kelkbladeren, in een kleine, ondiepe holte, door weinige, flauwe verhevenheden omringd. De steel is dik en lang, veelal van vlees voorzien, het vlees der vrucht is om de steel meestal geplooid. Het vruchtvlees is geelachtig wit, zeer fijn, saprijk, niet geheel smeltend, aangenaam geurig, met weinige fijne korrels om de cellen, die vele kof-

februine pitten bevatten. De gebruikstijd is begin van oktober; ze kan 14-20 dagen duren. Ze is van de eerste rang voor het dessert.

De boom groeit matig, is zeer vruchtbaar, maar wordt niet groot. Men hoeft de boom daarom niet veel te snoeien. De boom is niet op kwee te veredelen.

Oproep: laat de historische peren voortbestaan!

Deze vier rassen zijn niet vertegenwoordigd in Nederlandse fruitcollecties. Langzamerhand is het problematisch om nog collecties te vinden die plaats hebben voor meer perenbomen. De NPV-Fruithof collectie, ondergebracht in Stichting Fruithof Frederiksoord, is bijvoorbeeld al volgeplant. Onze eigen collecties zijn particulier bezit en wij - de Vrienden van het Oude Fruit - zijn op leeftijd. Bij particuliere collecties is het voortbestaan in de toekomst niet gegarandeerd. Verdere verspreiding van deze rassen is noodzakelijk om ze te behouden. Daarom zal er ook van deze rassen straks enthout beschikbaar zijn op onze entdagen. En als er nog geen entdagen gehouden worden vanwege de coronamaatregelen, dan kan het enthout ook tegen kostprijs toegestuurd worden.

Jan Veel

Bronnen

André Leroy. "Dictionnaire de La Pomologie", 1869, deel 1 Poires, Chassery, pag. 268, nr 136. Poires, deel II D-Z, pag. 482, pag. 723. nr 479, pag. 125.

"De Nederlandsche boomgaard", 1868, deel 2 Peren en Steenvruchten, No 8 Éléonie Bouvier, plaat 4.

<https://sites.google.com/site/tuin-vantoen/fruit-en-bessen/peer-leonie-bouvier>

"Illustrirtes Handbuch der Obstkunde", red. dr. Ed. Lucas, deel 2 Birnen, nr. 158, pag. 339.

Johann Hermann Knoop. "Pomologia", 1758, Peren, pag. 56, plaat III.

J.F. Serrurier, "Fruitkundig Woordenboek", 1836, deel 2 pag. 223, nr. 136, pag. 269.